

Конгрес Українських Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua 10 травня 2012 року № 19 (442)

ДОРОГІ ПОДРУГИ, МАТУСІ Й БАБУСІ!

У квітучому місяці травні українці разом із усім світом відзначають День матері – світле свято наших любих матусь, наших Берегинь. У травні також вшановуємо Діву Марію як символ найчистішої любові, материнської жертовності й християнського смирення. У травні народилася й наша Провідниця – славної пам'яті Слава Стецько, тендітна жінка й незламний борець за Україну, для якої як рідні діти були всі члени Конгресу.

Найблагородніше покликання на землі – бути мамою. Один письменник сказав, що справжнє материнство є найкращим серед усіх мистецтв, найвеличнішим з-поміж усіх професій. Бо та, яка може намалювати шедевр чи написати книгу, що зворушать серця мільйонів людей, заслуговує оплесків та захоплення. А та, чудові сини і дочки якої впливатимуть на світ ще довго потому, як будь-яка картина поблякне, а книжки і скульптури понівечить час, саме та заслуговує найглибшої шани, яку тільки можна виявити.

Тож низький уклін Вам, дорогі матері, за Ваші недоспані ночі, натруджені руки, люблячі серця… Зичимо Вам здоров'я, світлої радості, шани і любові від Ваших дітей, поваги від людей, сил і наснаги й надалі дарувати життя та плекати майбутнє України!

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

 ПОЗИЦІЯ

Заява Конгресу Українських Націоналістів

В Україні з кожним днем дедалі більше загострюється політична ситуація та зростає напруга між українським народом і владою. І українське суспільство, і світове співтовариство різко реагують на спроби чинної влади встановити режим авторитаризму, знищивши своїх політичних опонентів.

Конгрес Українських Націоналістів заявляє про свою глибоку стурбованість деструктивними процесами в українській політиці, спричиненими безвідповідальною позицією Президента України Віктора Януковича та його команди. Поставивши на перше місце власні бізнесові інтереси та прагнення розправи над політичними супротивниками, чинний Президент знищує не лише свій авторитет, а й європейські перспективи України. Відмова 12-ти президентів різних європейських країн приїхати на саміт держав Центральної Європи у Ялті 11–12 травня повинна стати серйозним дзвінком для української влади: Європа не має наміру підтримувати дружні відносини із авторитарним режимом, який вибудовує в Україні Віктор Янукович.

Під загрозою зриву нині опинився і довгоочікуваний футбольний чемпіонат Євро-2012, що мав би стати візитною карткою України і привабити мільйони туристів та іноземні інвестиції в нашу економіку. Натомість через останні скандальні події навколо утримуваної в колонії екс-прем'єра України Юлії Тимошенко, частини міністрів її кабінету та низки інших гучних політичних переслідувань Україна може втратити цей унікальний шанс.

Ми переконані, що Президент України повинен поставити державні інтереси вище власних і негайно припинити переслідування опозиції та звільнити всіх політв'язнів.

Водночас Конгрес Українських Націоналістів закликає європейське співтовариство не бойкотувати чемпіонат Європи із футболу в Україні, а знайти інші важелі впливу на українських владоможців.

Методи, якими Європа намагається впливати на режим Януковича, завдадуть шкоди не так владі, як мільйонам українців, а нашу державу штовхнуть у "братні" обійми Росії, яка з поверненням на президентську посаду Володимира Путіна посилить свій тиск на Україну. Нам прикро, що Європа так одностайно виступила на захист демократії в Україні лише тепер, натомість коли на початку своєї каденції Президент Янукович перекроював "під себе" Конституцію та антиконституційними методами формував більшість у Верховній Раді, відповідної жорсткої реакції Заходу не було.

Ми закликаємо сьогодні європейських політиків застосовувати політичні та економічні санкції персонально до Президента України Віктора Януковича та інших українських високопоставлених чиновників, які ведуть нашу державу до авторитаризму, а не до Української держави в цілому.

Головний Провід Конгресу
Українських Націоналістів

 ОФІЦІЙНО

У КИЄВІ ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО ПРОВОДУ КОНГРЕСУ

Дев'ятого травня у м. Києві відбулося засідання Головного Проводу Конгресу Українських Націоналістів. Відкрив засідання Голова партії Степан Брацюнь, який коротко окреслив нинішню ситуацію в опозиційному таборі та в державі загалом.

Після вступного слова Голови члени Головного Проводу обговорили питання участі Конгресу у виборах до Верховної Ради України 2012 року. Голови обласних осередків доповіли про передвиборчу ситуацію у регіонах. Після обговорення лідеру партії було доручено продовжити консультації із різними політичними силами стосовно участі Конгресу у виборах.

На засіданні також обговорювалося питання скликання позачергового Збору Конгресу Українських Націоналістів. Провід постановив провести Збір партії четвертого серпня.

Керівники Наукової ради КУН надали свої зауваження та пропозиції до Програми Конгресу. Після чого було вирішено продовжити роботу над новою редакцією Програми.

На завершення керівний орган Конгресу ухвалив заяву щодо критичного політичного становища, в якому опинилася Україна.

Прес-служба КУН

АКЦЕНТИ

ХАМ УЖЕ НЕ ГРЯДУЩИЙ...

або Про тотальну мобілізацію на вічну Війну

Ольга РІЗНИЧЕНКО

"…Грядущий Хам. У цього Хама – три лиця. Перше… – лице самодержавія, мертвий позитивізм казенщини… Друге лице – лице православ'я, що віддає кесарю Божіє, тій церкві, про яку Достоєвський сказав, що вона лежить "у паралічу"… Третє лице… – лице хамства, що йде знизу – хуліганства, босяцтва, чорної сотні – саме страшне із всіх трьох лиць."

1. Маркович з Адольфовичем у "Сцарських врат" в "єдінство" братських народів

Згадала відому статтю Дмитрія Мережковського, оглядаючи черговий "шедевр" Добкіна і Кернеса на майдані Свободи у Харкові. На Великдень проти вікон колишнього обкому (тепер там Міхал Маркович сидить) поставили "типу Царські врата" з бічними іконами Ісуса Христа, Богородиці, згори причепили цибулину з хрестом, а за брамою поставили гігантське пофарбоване яйце і в рівень йому фалічну паску. Вінець "композиції" – пам'ятник Іллічу, який особливо добре проглядався, коли дивитися на нього з вікон обкому по центру.

У розмові з молодими поетами інтерпретую площадну символіку Допи і Ґепи як ментальний симбіоз совдепії, криміналу й ерпецешного "русского міра". Один з хлопців додає, що це також міфологія переходу від свята до свята: Пасха-Першотравень-Побєда. Щось на кшталт єдиної у трійці сакральної побєди " хреста РПЦ, кремлівської звезди й серпа з молотом" над усім білим світом.

З цього, звісно, можна покпинувати – чергова навіяна від Москви параноя... Якби не розуміти, що через невиліковне дикунство нинішньої влади в Україні фактор "тотальної мобілізації на Війну", як головної кремлівської фішки, розігрується сьогодні в українському інформпросторі більш, ніж успішно. Це війна т.зв. Російської православної цивілізації проти всіх, нею записаних у кровні вороги, сепаратистів ("бандьор", "поліцаїв", "німецьких прихвоснів", чеченців, грузинів…), терористів, лібералістів, буржуйських американосів і "зогнилих європейців". Усі вони підпадають під одну категорію "русофоби", і їм усім дається тривуста (ВВП+Медвед+Кирил) обіцянка, що задля Побєди русскіе "за ценой не постоят".

Згадаймо недавній епізод з Pussy Riot і заяви Кирила на мітингу 22 квітня в Москві про "всенародну мобілізацію проти ворогів православ'я". Ще виразніше з приводу цього епізоду висловився Глава синодального відділу з взаємин Російської православної церкви і суспільства протоієрей Всеволод Чаплін: "Християни не повинні зупинятися ні перед чим для захисту святих для себе речей, в тому числі, і перед вбивством." Точніше висловитись про сутність російського православ'я ("колективного ідеалу життя в Бозі") ще нікому, здається, не вдавалось. Суголосною з цими новішими заявами служить Програма IX Всесвітнього російського народного собору "Єдінство народов, сплоченность людей – залог побєди над фашизмом і тероризмом", проведеним РПЦ. Головною на ньому була тема: "Духовно-нравственние основи Побєди над фашизмом, тероризмом, расизмом, сепаратизмом".

2. Про георгієвські стрічки і "нову концепцію Другої Світової в підручниках історії"

У цю загально мобілізаційну стратегію Москви вписуються, звісно, і показаний у Києві 27 квітня "Матч", на прем'єру якого зійшлися ПеРи вкупі з українськими шоу-зірочками, і георгіївські стрічки, які тонами роздають сьогодні на вулицях Харкова, і ордени ВОВ між стовпів у червоних кумачах на дорогах.

До речі, про "Георгія-Побєдоносця". Розповідає мені подруга. Каже, йду мимо апартаментів Кернеса (міськвиконкому). Біля входу стоять хлопці, протягують мені стрічку. Я їм здивовано: "А що це?" Вони у відповідь – експресивно: "Як, ви не знаєте?" Вона: Ні. Вони: "Це ж символ ВОВ!" Вона: " Та ні! Що ви! Ці стрічки жодного стосунку до ВОВ не мають! Взагалі їх чіпляти на себе – блюзнірство! Це ж плювок у пам'ять справжніх Георгієвських кавалерів, яких Совєти до 2-ї світової війни в більшості постріляли!" І далі, зрозуміло, пояснила їм, що ВОВ для нас зовсім не ВОВ, і що ті й інші без різниці – окупанти, і що взагалі невідомо, від кого з них було для України більше лиха. Хлопці з нею не сперечалися, але, видно, були знічені. Насамкінець моя подруга порадила їм побільше читати і не сидіти в інтернеті лише в "Однокласниках"

Як з'ясувалось, розносниками імперської символіки були студенти Харківської Народної Академії – закладу досить престижного, в який не так легко потрапити. Ректоршою там жінка з клану Астахових, що були в головному вузі Харкова, університеті ім.Каразіна, партайгеносами у застійні часи. Гадаю, пані Астаховій, як і багатьом її колегам з універівського істфаку, бальзамом на душу були зміни, які "після повалення у владі необандерівських сил" (термін депутата Ю.Болдирєва) повернули в підручники спільний із "північним сусідом" курс. І вона б залюбки підписалась під роз'ясненнями однієї з проектанток про "нове повернення до старих ідеологем": "Двадцять років тому ми написали концепцію підручників української історії для шкіл, за якою українці триста з гаком років пригнічувались росіянами. А тепер ми зрозуміли, що ця концепція була неправильною, і зараз ми дали нові заявки на конкурс, тепер ми будемо розглядати тільки шкільні підручники, в яких буде написано, що українці усі 350 років були учасниками процесу, були його вершителями і разом з росіянами спочатку будували Імперію, згодом Совєтський Союз. (…) Міністр освіти України Дмитрій Табачник також заявляє про зміну концепції шкільного викладання історії і повернення у підручники поняття ВОВ. Більше того, він відкрито відкидає базовий постулат сепаратистів – міф про "третю силу". Щоб виховати повагу молодого покоління до подвигу його дідів і прадідів, треба просто говорити, що були герої війни і колабораціоністи".

Ні, я, звичайно, розумію, що ця "псевдопокаюха" дами з укрміносвіти, яку наводить у статті "Велікая Отєчєствєнная война і національно-государствєнное строітельство в ближнєм зарубежье" Ігор Шишкін, заступник директора СНГ, звучить скоріше "стьобно", ніж всерйоз, але по суті, якщо порівняти нинішні підручники з історії, – так же ж воно і є, як у покаюсі! І діти, наші прекрасні довірливі діти, які виховуються у патріотичних українських родинах, приходять сьогодні зі школи і говорять батькам: " Але ж про ВОВ у підручнику написано, про героїв і колаборантів, – хіба у підручнику можуть написати неправду?!"

Згадую при цьому минулорічну статтю Ігоря Лосєва "Україна в Україні потребує щоденних зусиль", в якій він, зокрема, торкається шоу Савіка Шустера до 66-ї річниці 9 травня за участі школярів зі Львова й Одеси. "Кульмінаційним було питання про УПА. Варіанти відповіді: борці за незалежність України, соратники нацистів, борці проти нацизму, борці проти комунізму. Юні львів'яни та юні одесити одностайно визнали вояків УПА борцями за незалежність України. Таке визнання молоді свідчить про те, що вільна, демократична і соборна Українська держава має майбутнє."

Дуже б хотіла помилитися, але судячи з темпів і натиску, якими закріплюються у школах, особливо, на схід від Києва, історичні погляди міністра освіти Росії в Україні Д.Табачника, – відповіді школярів Львова, Одеси чи Харкова вже цього року навряд чи були б такими ж одностайними і не вселяли стосовно нашого майбутнього такого вже беззастережного оптимізму.

3. Про релігію Побєди або мобілізаційну стратегію вічної Війни

Наш український інформаційний телепростір практично повністю окупований росіянами і по фінансах, і відповідно по продуктах, які споживають українські глядачі. Але росіяни на цьому не зупиняються і далі пруть як танки, застосовуючи по відношенню до нашого масового споживача відому з часів ВОВ червоноармійську тактику "випаленої землі": випалюють новими медіа та шоу-технологіями українську ідентичність, гідність, історичну пам'ять. І при цьому нав'язують нам контенти телеагіток спільної Побєди, які ні до трагедії війни, ні до нещасних ветеранів з їхніми мізерними пенсіями не лише стосунку не мають, а й зовсім іншу мету переслідують: зробити з Побєди релігію з вірою в те, що "тільки в братському єдінстве Росії, України і Білорусі ми всєх побєдім, обгонім і перегонім", – усі європи з америками.

Імперське і радянське в цій релігії Побєди вже не протиставляються. "Ефективні менеджери" Ленін і Сталін представляються як правонаслідники "царя-страстотерпця", покликані відродити "Великую Русь". Ні про "червоний терор", ні про Гулаг, ні про використання на війні солдат як гарматного м'яса, вмотивованого коронною фразою, здається, маршала Жукова "Рускіе баби іщо наражают", говорити сьогодні неактуально. Мода на ці теми в Росії впала разом з восшествієм на престол правонаступника вищезгаданих трьох – ВВП. Водночас намагання Ющенка об'єднати українців навколо Голодомору й сталінських репресій нічого в російських медіа, крім хіба подзьобати нас пародіями і поєхиднічати, не викликало.

Важливо підкреслити, що релігія Побєди просувається в ефірі не тільки "новими піснями про старе", переведеними в колір фільмами 50-х років та "умілітельними" заставками з поздоровленнями ветеранів гвардією ПР... Якби ж то тільки! Головна фішка в тому, що Побєда і її ветерани – це сьогодні вже не тільки ВОВ, а й Афганістан, Чечня, Абхазія, спецнази, десант, "Альфи", "Беркути"... Безкінечне мілітарне московське мило, яке виїдає очі і мізки українців рефреном: "Молодец, что на войнє бил. Война мужиком делаєт" і слоганами типу "Наша война против фашизма", "Ми воювали – ми побєдили".

В такий спосіб складається єдиний конструкт віртуальної, мас-медійної Війни з ефектом вічної мобілізації у боротьбі з ворогом, який програмується в свідомості споживача як фашисти і тотожньо з ними – бандерівці, поліцаї, необандерівці, в цілому українці, які не виводять себе із спільної з північним сусідом колиски. В цьому власне і полягає головна мета релігії Побєди або вічної Війни РФ – спочатку остаточно нас пересварити між собою, а потім втягнути і використати українців, як гарматне м'ясо, в орбіті своїх імперських фантазмів панування над світом.

Власне, з цією метою Сталін розв'язав Другу Світову війну, чому й згодом не святкував перемогу. Девяте травня в червоний колір – ні до його смерті, ні після, до середини шістдесятих – не фарбували. Однак хоч Сталін вмер, але не вмерла маніакальна "русская ідея" встановити на планеті Земля тиранію "русского міра". І власне за відновлення сталінської мобілізаційної стратегії з ентузіазмом взявся сам реінкарнований герой знаменитої статті Дмитрія Мережковського...

Та невже ця травнева Побєда буде за ним?!

Але ж це кінець світу!

Ми, українці, не маємо цього допустити!!!

м. Харків

Наші корпункти

Вінниця	В'ячеслав Березовський	(067) 258-55-71
Дніпропетровськ	Хоменко Микола	(056) 748-17-92
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Житомир	Крук Микола	(0412) 44-52-32
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кіровоград	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Луцьк	Хомич Іван	8-095-92-66-154
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Яценьо Софія	(0512) 49-67-90
Одеса	Парфенюк Василь	(048) 758-31-13
Полтава	Паламарчук Дмитро	(050) 171-63-49
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-33-34
Севастополь	Проценко Володимир	(0692) 48-79-46
Сімферополь	Овчарук Василь	(0652) 29-77-43
Тернопіль	Білах Іван	(8050) 339-56-12
Ужгород	Сачко Олександр	(099) 053-48-69
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(0552) 26-50-56
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(0372) 51-02-72
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

ГЕРОЯМ – СЛАВА!

ПОВЕРНЕННЯ.
ЛЬВІВ ВІТАЄ ДОЧКУ УКРАЇНИ

Виступ Слави СТЕЦЬКО в Оперному театрі

14 травня виповнюється 92 роки від дня народження видатної української жінки – політика, депутата Верховної Ради України, Голови Проводу ОУН, Голови Конгресу Українських Націоналістів (1992–2003 рр.) Слави Стецько.

Публікуємо спогади міського голови Львова у 1990–1994 рр. Василя Шпіцера.

Кардинал Мирослав Іван ЛЮБАЧІВСЬКИЙ та владика Володимир СТЕРНЮК благословляють львів'ян на площі перед Оперним театром

Напередодні повернення Слави Стецько в Україну у Львові вже понад рік плідно і самовіддано працювала демократична міська влада. Слід нагадати, що комуністи за свого півстолітнього панування довели Львів до руїни: місто було завалене сміттям, яке не вивозилося тижнями; вода, а тим паче гаряча, подавалася зрідка; теплотраси були в жалюгідному стані, що призводило до частих перебоїв теплопостачання; тотальний дефіцит продуктів харчування і промислових товарів – більшість краму реалізовували за карточками; брак громадського транспорту; розбиті дороги, брудні тротуари, залиті грязюкою бордюри; сірі, облуплені, давно не фарбовані фасади будинків, значна частина яких була в аварійному стані. Комуністи пророкували, що наша влада не протримається і ста днів. А ми засукали рукави і відважно взялися до роботи.

За рік вдалося покращити ситуацію в комунальному господарстві, торгівлі та інших сферах міського життя. Разом з тим було багато зроблено для відновлення історичної справедливості та національно-культурного відродження: 3 квітня 1990 року над Ратушею урочисто підняли національний синьо-жовтий прапор; очистили місто від комуно-більшовицької символіки; відновили історичні назви і перейменували вулиці, названі іменами людей, непричетних до Львова або й ворогів українського народу; демонтували пам'ятники ідолам злочинного режиму (Леніну, Галану, Кузнєцову та ін.) і почали роботи над встановленням пам'ятника Тарасові Шевченку; повернули храми віруючим і мирно залагоджували міжконфесійні конфлікти.

Особливо радісною подією стало повернення в Україну Глави Української греко-католицької церкви Мирослава Івана Любачівського. До того відроджену УГКЦ на Львівщині очолював владика Володимир Стернюк. Львівська міська рада ухвалила рішення просити кардинала Любачівського повернутися до Львова, надавши йому відповідні гарантії, що стосувалися безпеки та сприяння у подальшій діяльності щодо відродження знищеної Сталіним Церкви (тоді ще існувала московська імперія, комуністи міцно тримали владу в руках, не дрімали і вірні пси більшовиків – кагебісти). Крім того, міська влада Львова надала йому почесне громадянство.

Разом з тим в Україні, а насамперед у Львові, почали, як гриби після дощу, виникати все нові і нові партії, громадські рухи, організації, спілки, що декларували націоналістичні ідеали. Знаючи вправність радянських спецслужб, неважко було здогадатися, що в багатьох випадках це могли бути їхні проекти, спрямовані на розкол націоналістичного руху (адже вони досягли колосальних успіхів у розколі християнських українських громад – трапляються малесенькі села без сільрад, у яких діють дві-три церкви різних конфесій, в тому числі й Московського патріархату).

Депутати Львівської міської ради, більшість яких були щирими патріотами та націоналістами, розуміли необхідність повернення в Україну всесвітньо відомого політичного діяча, Голови проводу Організації Українських Націоналістів Слави Стецько. Її авторитет, розум, досвід повинні були відсіяти зерно від полови і спрямувати національно-визвольний рух у правильному напрямі. Тому було ухвалене рішення запросити Славу Стецько в Україну і надати їй помешкання та почесне громадянство. Крім того, міський голова звернувся до начальника міліції м. Львова Володимира Плукара з проханням видати пані Славі паспорт громадянина УРСР, на що той дав згоду.

Приїзд Голови проводу ОУН був запланований до визначної дати – 50-річчя проголошення Акту відновлення Української Держави. В цей період більшовицька імперія доживала свої останні дні і чинила спроби врятувати себе будь-якою ціною (зрештою, невдовзі верхівка КПРС оголосила про запровадження в країні надзвичайного стану – ГКЧП). Насамперед, центральне московське телебачення вело неприкриту інформаційну війну. Програма "Взгляд" щовечора подавала інформацію про те, що в Галичині створюються озброєні загони бойовиків, які в лісах активно проводять вишколи і готуються вчинити збройний антиконституційний переворот.

Репортажі зі Львова готував московський кореспондент на прізвище Голубєв, якого мені вдалося розшукати. На мої зауваження, що він подає неправдиву інформацію, пан Голубєв запропонував мені висловитися з цього приводу і дав гарантію, що "Взгляд" покаже мій виступ, але не довше трьох хвилин. Він дотримав слова, і мені вдалося на увесь Союз звернутися до глядачів і спростувати вигадки Москви про підготовку до перевороту. Та й справді: що могли ті хлопчаки в одностроях заподіяти більшовицькій імперії? Але скористатися їхньою діяльністю, як мотивом для проголошення надзвичайного стану, могли (і скористалися) гекачепісти.

Відразу після приїзду до Львова Слава Стецько виступила у сесійному залі Львівської міської ради. Там же, під бурхливі оплески присутніх Володимир Плукар вручив славній українці паспорт громадянина УРСР.

Через декілька днів у переповненому залі Оперного театру відбулася урочиста зустріч Голови проводу ОУН Слави Стецько з львів'янами. Свій виступ вона почала словами: "Достойна святочна громадо! Дорогі львів'яни! Боже провидіння дозволило мені у 50-річчя відновлення Української Державности Актом 30 червня приїхати на Батьківщину, щоб разом з вами, дорогі львів'яни, вшанувати цю велику дату в нашій історії і її творців".

Через пильні справи, яких не бракує в міській господарці, мені довелося покинути зал до закінчення зустрічі. На своє здивування перед Оперним театром я помітив вже згадуваного московського журналіста Голубєва. Підійшов і питаю: "Що Ви тут робите? Адже в театрі виступає найлютіший, найзапекліший ворог Радянського Союзу, найголовніша бандерівка – Слава Стецько". Голубєв загадково посміхнувся і відповів: "Погодите, Василий Иванович, сейчас Вы увидите нечто интересное". І справді: з бокової вулички на площу, де ми стояли, вийшла колона молодиків в одностроях і міцних кованих солдатських черевиках, з запаленими факелами (вже вечоріло) і з величезним хрестом попереду. Хрест поставили вертикально і підпалили. Яскраве полум'я шугонуло у вечірнє небо, здивовані люди шарахнулися від вогню, лише московський телеоператор сумлінно знімав це видовище. А за годину всесоюзне телебачення показало цю акцію з коментарями – від "націоналісти" до "ку-клус-кланівці". Про Славу Стецько – ані слова…

Можна тільки здогадуватися, хто стояв за різними групами хлопців у одностроях, які діяли під прикриттям гучних націоналістичних ідей. Адже у тодішній більшовицькій імперії контролювалося абсолютно все – мисливські рушниці, друкарські машинки до кожної літери включно, не кажучи вже про бойові припаси та набої. То ж звідки, яким чином всі ці "варти" та "оборонці" здобували зброю? До того ж, у магазинах не було нічого, навіть придбати лезо для гоління чи сірники було проблемою. Де вони купували матеріал і шили свої однострої та шкіряні солдатські черевики? Мабуть, комусь з великими можливостями вони були потрібні для виконання таких провокацій, які йшли на шкоду українській справі.

В ювілейний день, 30 червня 1991 року, на площі Ринок відбулося багатолюдне віче, присвячене Акту проголошення незалежності України. Міський голова виголосив вступне слово і відкрив меморіальну дошку, присвячену цій події. Коли ж ведучий запросив до слова Славу Стецько, багатотисячна громада тривалий час захоплено скандувала: "Слава!..", "Слава!..", "Слава!..". Здавалося, що той могутній клич об'єднував у собі гасла і "Слава Україні!", і "Слава ОУН!", і "Слава Славі Стецько!".

Піднявшись на трибуну, пані Слава почала свою промову: "Всечесніші отці! Дорога молоде! Патріоти України! 30 червня – це не лише історія наша, це – сучасність і майбуття. Не всі співтворці і оборонці оновленої державності погинули у завзятих боях, що їх зводила ОУН-УПА проти двох тоталітарних держав". Радісні, щасливі львів'яни уважно вислухали виступ лідера ОУН і висловили славній дочці українського народу свою вдячність та любов довгими, палкими оплесками.

За якийсь час мені довелося побувати у Мюнхені, де зустрічався з п.Славою. Побував у штаб-квартирі ОУН на вулиці Цепеліноштрассе. Що кинулося у вічі – це надзвичайна, м'яко кажучи, скромність побуту. Досить сказати, що Слава Стецько, якій тоді пішов восьмий десяток, власноруч керувала автомобілем, якщо треба було кудись поїхати. До сліз зворушливо було спостерігати, коли вона виконувала складні маневри, намагаючись запаркувати свій автомобіль у перенасиченому автотранспортом місті.

Для мене Слава Стецько завжди була прикладом справжнього українця: щирого патріота, витонченого інтелігента, розумного політика, беззаперечного лідера.

Василь ШПІЦЕР,
м. Львів

Слава СТЕЦЬКО і Василь ШПІЦЕР з дружиною Наталією на могилі Ярослава Стецька

ІНТЕРВ'Ю

ПРИЙДЕ ДО СКОЛЬОГО БАНДЕРА

Леся РУПНЯК

Мешканці цього гірського райцентру на Львівщині з нетерпінням чекають, коли в їхньому місті буде збудовано пам'ятник Степанові Бандері. Про це я довідалася цілком випадково: моїм попутником у маршрутці виявився балакучий чоловік, який називався Степаном.

– Ая, чуєте, буде памнітник. То вже так усі чекают, гейби брата рідного мали видіти.

– Чому ви так кажете? Живемо в незалежній державі, таких пам'ятників у наших містах і селах вже багато стоїть…

– А про Бандеру – то вже я вам буду казати. Кажда порядна нація мусить мати свого провідника, такого, аби на його поклик ставали сотні тисяч або навіть і мільйони. Аби ставали, як мур, як залізо, аби ні на крок не вступалися з місця. Бандера є таким провідником. І знаєте чому? Бо він казав просто й коротко: Україна – понад усе! І каждому ясно. Мені хтось буде казати, що ми тепер не маємо ворогів. Маєм! І дуже багато. Каждий сам собі ворог. Як не має в серци великими буквами написано "Україна – понад усе", як не вміє розумом своїм того вичитати і так жити, то вже ворог. Ми через то й жиєм тепер, як не люди, бо ті святі слова забули. Конче треба, аби він стояв і нагадував.

– А чи є кому нагадувати?

– О-о-о! Всі гори станут, як проб'є час, як не годен буде вже терпіти.

Пізніше довідалася, що й справді в місті вже ведуться підготовчі роботи, необхідні для спорудження пам'ятника. Фінансує їх відомий меценат Андрій Лопушанський. Над створенням самого пам'ятника працює народний художник України, скульптор Іван Самотос. І ось, попередньо домовившись про зустріч, відчиняю знайому браму на подвір'я його майстерні. Назустріч виходить сам Іван Михайлович. Склалося так, що ми не бачились зо два десятки літ і, чесно кажучи, побоювалась, що невблаганний час змінив нас настільки, що доведеться відновлювати знайомство. Але господар йде легким і бадьорим кроком і вже здалека так щиро всміхається, наче з останньої зустрічі минув… місяць. "Час не владний над тими, хто постійно і наполегливо працює", – майнула думка.

…У майстерні, як і колись, повно робіт – готових і незавершених.

– Готуюсь до ювілейної виставки, – пояснює. – Наступного року мені вісімдесят. Так що це буде серйозний екзамен перед громадою.

В душі радію, що він каже "екзамен", а не "звіт": значить, планує ще не раз порадувати новими творами, – і з усього серця бажаю, аби ці плани здійснилися.

– Зобов'язує й місце експозиції майбутньої виставки, – розповідає далі Іван Михайлович. – Вона буде в Національному музеї Андрея Шептицького. Хочу показати роботи різних періодів свого життя, але більше половини буде нових, створених за останні два-три роки.

– Іване Михайловичу, за радянських часів ви зажили собі слави аполітичного художника. Ваші герої не демонстрували люто стиснутих і готових до удару п'ястуків, не вигравали м'язами, не вимахували шаблями, пригнувшись до кінських грив. Це були здебільшого алегоричні образи, які будили думку. Або портрети митців, літераторів, жіночі фігури. Чи щось змінилося у ваших уподобаннях, виборі теми?

– Ні. Але розширилося коло. В радянський час я займався переважно садово-парковою пластикою, алегоріями виставкового характеру. Ліпив історичні постаті, які в той час було дозволено: Сковороду, Лесю Українку, Шевченка, Франка, Івана Гонту, Максима Залізняка (це була моя дипломна робота). Увіковічення проявів радянського патріотизму уникав свідомо і несвідомо. Ніколи не був і членом компартії. Так був вихований, що ця ідеологія не отруїла мені душу. Але знав, що мушу працювати так, щоб у моїх роботах жила Україна. І робив, що міг.

– Розкажіть трохи про цю методику виховання.

– Яка там методика. Я сільський хлопець з Устя Миколаївського району. Але то було дуже свідоме село. Уявіть, у нас не могли створити партійну організацію. Бо було лише два комуністи – голова і секретар сільради, а для партійного осередку треба було трьох. Зате дуже активно працювала "Просвіта". А фестини які були! Такі заходи формували національну свідомість. Пам'ятаю, наші хлопці завжди "воювали" з сусіднім Вербіжем. Сперечалися до хрипоти, а часом і кулаки пускали в хід. Річ у тім, що у Вербіжі чомусь було багато москвофілів. Їх ще й досі там вистарчає. Пригадую, як у 90-х роках вони розв'язали в селі цілу громадянську війну за православну церкву московського патріархату. Ледве люди відбили храм і домоглися підпорядкування Києву.

Бандерівський рух був у нас дуже поширеним. До нього долучалися молоді, освічені і просто дуже розумні хлопці. Дурнів там і близько не було. Бандерівці були свідомі, знали, що не виграють справи з цією людиновбивчою і людиноненависницькою машиною, бо їх мало. Але готові були кожної миті вмерти за Україну. 22 повстанці з Устя поклали голови у цій нерівній боротьбі. Для такого маленького села – це велика трагедія і великий подвиг, великий урок для нащадків. Нам нині бракує такого високого патріотизму, такої духовності. Всюди сурогат – у мистецтві, у почуттях, у стосунках. Я був підлітком, дуже допитливим, з чіпкою пам'яттю, тож усе вбирав, як губка. А ще гарна дівчина Зоня Цвик, яка вчилася у промисловій школі, а потім емігрувала до Німеччини, в 1944 році подарувала мені одинадцятитомник Михайла Грушевського. І я сів читати, запоєм. З нього й почалося моє зацікавлення українською історією. І залишилося на ціле життя. А в 1945 році тато забрав у мене книжки: "Сину, – казав, – я їх закопав, сховав так, що не зігниють і не зіпсуються, але навіть тобі не скажу – де. Бо за них – смерть". Так і поніс цю таємницю з собою в могилу. Може, ще колись хтось знайде цей скарб. Великий вплив на мене мали й друзі – люди національно свідомі. Я завжди любив товаришувати зі старшими, вважав, що вони мудріші. Ось так воно, цеглинка до цеглинки, з роками виробилася внутрішня потреба увіковічнювати людей, які є слугами і творцями історії, але чесними, не упередженими.

– Ось бачу портрет Миколи Лебедя…

– О, то був великий чоловік, мудрий. Приходив сюди до мене в майстерню, ми собі розмовляли на різні теми.

Скульптор Іван САМОТОС за роботою.

– Любите ліпити тих, кого знаєте?

– Хто ж не любить. Тоді маєш можливість показати характер людини, її думки, внутрішню сутність. З особливим задоволенням працював над портретами директора картинної галереї Бориса Возницького, письменника Романа Горака, живописця Любомира Медвідя, мистецтвознавця, науковця і художника Романа Яціва, професора Ярослава Дашкевича. Кожен з них – це глиба у своїй галузі. Нащадки знатимуть про них з їхніх праць. Я ж хотів показати людську сутність цих людей.

– Глядач бачить високомистецькі твори, однак, значно більше, мабуть, залишається, як сказали б кінематографісти, "за кадром". Роздуми, спогади, різні історії…

– Так. З цього можна було б укласти велику книжку. Взяти хоча б бесіди з професором Дашкевичем. Багато згадував про легендарну Олену Степанівну, свою матір. Замовив їй пам'ятник, який і стоїть зараз на її могилі на Личаківському цвинтарі. Якось прийшов до мене та й каже: "Пане Самотос, зробіть і мені пам'ятник, щоб я ще на нього подивився". Трохи моторошно стало мені від такої пропозиції, але… замовлення є замовлення. Та й багато людей так робить. Довго думав над образом і вирішив, що найвиразнішою і найбільш повною за змістом буде фігура Кліо – грецької богині історії. Професору сподобалося. Він встановив пам'ятник на цвинтарі біля могили дружини, а через рік… помер.

– Чи маєте якісь особливі задумки щодо історичних постатей?

– Багато. Зокрема, цікавить мене дуже Дмитро Донцов. Хочу також виліпити портрет Андрея Шептицького. Свого часу я вже зробив невелику фігурку, яка зараз міститься в музеї Католицького університету в Римі, але тепер це має бути щось масштабніше. Є в планах і портрет Йосипа Сліпого. Та хіба всіх перерахуєш…

Ще, певне, попрацюю над жіночими образами, портретними й алегоричними. Жінки – то особлива тема в моїй творчості. Переконаний: найкраще, що створив Господь, – жінка. Жіноча краса – не лише візуальна. Її характер, розум, працьовитість, відданість сім'ї, родині – це цілі пласти духовності, причому, ще незбагненні. Чого вартий лише даний їй Богом дар бути мамою! Ми ще не скоро це пізнаємо. Ви – жінка, але ви самі себе не знаєте. Ніде більше в природі нема такого досконалого поєднання краси фізичної і духовної, як у жінці.

– А пам'ятники? Чи багато ви їх зробили?

– Здається, 118 чи, може, трохи більше, з них 112 – виставкового характеру.

– Іване Михайловичу, ось ви взялися за пам'ятник Степанові Бандері. Це цікава, харизматична постать, але, чи зауважили, що здебільшого пам'ятники йому дуже схожі на пам'ятники Леніну? Здається, варто лише поміняти голову…

– Маєте рацію. Вся справа в стереотипах. Леніна трактували, як вождя, керманича, який організовував, кликав за собою народні маси. У його постать слід було закладати динаміку революції, бунту, змін. Для скульптури характерна передача руху жестом, поворотом голови, нахилом постаті. Звідси – простягнуті вперед руки (з газетою чи без неї), нервово затиснута в кулаці кепка, випнуте підборіддя тощо. Степан Бандера – провідник нації. Він теж закликав до боротьби, тому багато хто й досі послуговується старими стереотипами. А ще треба зауважити, що скульптори часто йдуть на повідку у замовників, які перебувають ще під сильним впливом образності минулої епохи.

– Ви теж саме так ліпили колись Леніна?

– Ні. Я його не ліпив зовсім, крім одного випадку в моєму житті. Я готувався до персональної виставки з нагоди свого п'ятдесятиріччя. Всі роботи вже були звезені до виставкового залу, коли прийшов їх оглянути партійний функціонер. Вже з порога почав кричати: "Де Ленін?! Покажіть мені Леніна!". "Нема", – кажу. "То і виставки – нема!" – відрізав і повернувся до виходу. "Але я ще не встиг його завезти", – граю вар'ята. "Завтра щоб завіз", – буркнув. Тоді я за день і за ніч виліпив і заформував вождя світового пролетаріату. Це була виставкова робота.

– А як працювали над образом Степана Бандери?

– Дуже багато читав, перед усім документальних матеріалів. Мені з дитинства були близькі його ідеї, але для роботи цього було замало. Шукав якісь особливі риси характеру, намагався зрозуміти спосіб мислення. Степан Бандера не мав класичної геройської статури, маю на увазі зріст, біцепси, широкі плечі, кулаки-молоти. Насправді був невисоким, можна навіть сказати непоказним. У дитинстві часто хворів, і через маленький зріст та фізичну не загартованість його довго не приймали до "Пласту". Водночас показовим є такий факт. Коли відбувався суд над Бандерою, судді, зрозуміло, вже наперед були налаштовані проти нього. І ось уявіть. Поліцаї вводять до судової зали Бандеру. Всі присутні встають, і разом з ними встає суд. Яку велику внутрішню енергію мусив мати цей чоловік, якщо лише своєю присутністю змушував навіть ворогів поважати його! Крім того – інтелект. Адже був не по роках мудрим. До речі, це вже мій другий пам'ятник Степану Бандері. Перший стоїть у Старому Самборі.

– Виявляється, ви вже маєте досвід роботи з меценатом Андрієм Лопушанським.

– Не розумію.

– Та ж пам'ятник у Старому Самборі теж встановлено коштом Лопушанського.

– Гм… Не знав, бо замовлення робили інші люди. Цікавий феномен. Робить собі чоловік добру справу й не дбає, чи хтось про це знає. Не рекламує себе, не змушує дякувати за ласку, кланятися. Просто робить для людей. Тепер мало таких. Але бачите – є люди. Не всі проміняли за гріш і честь, і совість, і патріотизм. Треба навчитися бачити і вибирати поміж себе таких, а також всіляко підтримувати їх. І наслідувати, бо ж відомо: з громади по нитці… то й жити станемо краще. Таким і справи громадські доручати слід, бо коли людині свого не шкода на, як колись казали, народні цілі, то й державним він зуміє правильно розпорядитися.

– Але вертаймося до пам'ятника. Які думки та асоціації в горян має викликати створений вами образ?

– Дивіться *(підходимо до величної скульптури)*, ця робота ще не закінчена, але вже зараз тут можна дещо прочитати. На самій постаті я поставив вольовий наголос. Степан Бандера стоїть рівно і міцно, як забитий цвях. Надворі дуже сильний вітер – бачите, як тріпає, аж закручує, полу його плаща. Це соціальний, політичний вітер, може, буря, але Бандера непохитний, бо діло, за яке бореться – праведне. Тут вартує сказати про саму ідеологію націоналізму. Це ідеологія добра. За нею майбутнє. Вдумаймося: свобода – людині, нації, народам. Натомість комуністи прагнули завойовувати світ і підкорити собі. Свої ідеї, як і нацисти, вони втопили в морі крові. Можливо, власне тому, для пам'ятників Леніну більше характерна мова жестів без психологічного і філософського навантаження. Натомість, коли говоримо про Степана Бандеру, мусимо звернути увагу на глибину його внутрішнього світу, високу духовність. Гляньте на поворот голови, спрямований у далину погляд. Спочатку я хотів, щоб він дивився на людей, хотів об'єднати його з ними. Але потім подумав і зробив, як бачите. Тепер провідник відсторонений від нас з вами. Він заглиблений у свій внутрішній світ. І це правильно, бо ще далеко не кожному близькі й зрозумілі його погляди. Але за його ідеологією майбутнє. І він кличе нас до цього майбутнього, змушує задуматись, як зробити його реальністю вже сьогодні. Обличчя виражає волю до перемоги. А от руки спокійні, вільно опущені вздовж туловища.

– Не сказала б, що вони спокійні. Кисть правої руки така енергійна, що могла б служити окремим твором, щонайменше моделлю для студентів, прикладом, як через руку передати характер, внутрішню напругу людини.

– Це теж один із художніх засобів у скульптурі, я свідомо його використав. Але хочу ще дещо змінити: вказівний палець буде спрямований вниз, на землю. Мовляв, це – ваша земля, ви на ній господарі і за це треба боротися. Це прості символи, які легко читаються. Просто ми ще не змили з себе всього більшовицького бруду.

– Іване Михайловичу, ще кілька слів про свою педагогічну і наукову роботу. Адже професор, академік – для вас не просто звання.

– Це тяжка і наполеглива праця. Понад двадцять років завідую кафедрою монументальної скульптури в Національній академії мистецтв. Маю свою творчу майстерню, до якої щороку набираю групу першокурсників.

– Як виглядає сьогодні творча студентська молодь?

– Є дуже талановиті, цікаві до всього молоді люди. Порядні, відповідальні. Може, це завдяки ретельному відбору на творчому конкурсі. Але мені хочеться вірити, що погані до нас не йдуть.

– А яким, на вашу думку, має бути сучасний викладач?

– Перш за все дуже відповідальним. Я знаю, що відповідаю за цих дітей перед батьками і перед державою. І не тільки за те, якими стануть фахівцями, а й за те, якими стануть людьми. Адже в сучасному світі треба бути борцем, вміти репрезентувати себе й свою творчість.

– Чи мають вони роботи після закінчення академії?

– Аякже. Працюють, виконують різні замовлення. Та ж художникові не треба на завод влаштовуватися. Я за них спокійний, бо вони скульптори здібні, і люди хороші, надійні. І, знаєте, я в цьому теж вбачаю свою земну місію – виховувати. Бо як же здійсняться заповіти наших провідників, якщо молодь не буде національно свідомою.

ПАМ'ЯТЬ СЕРЦЯ

ТУТ СЛАВА СТЕЦЬКО МОЛИЛАСЯ ЗА УКРАЇНУ...

Ієрей Ігор ОНИШКЕВИЧ, Андрій ЛОПУШАНСЬКИЙ, Леся та Степан БРАЦЮНІ

Наближаючись до дати 14 травня – дня народження Слави Стецько, завжди пригадую собі, як день її 80-ліття збігся із святкуванням Дня Матері. У багатьох із нас образ пані Слави якраз і асоціювався з образом Матері, люблячої матері в родині та невтомної одухотвореної Матері – Берегині для всієї України. Тому так органічно поєднувалися привітання усміхненій пані Славі від численних гостей з днем народження та Днем Матері у ту вісімдесяту її весну. А вона, серед цих гостей, друзів, вірних побратимів, моря квіткових букетів, теплих привітань, незважаючи на вік, чулася, як завжди, молодою духом та наповнювала оточуючих своєю невичерпною енергією та життєрадісністю.

У цьому році їй було б дев'яносто два, та її вже дев'ять років немає серед нас. Той досить теплий березневий день подарував пані Славі останні життєві сонячні проміння і попрощався з нею назавжди. Довгих-довгих сорок п'ять років вірна і віддана Україні патріотка в серці та революціонерка за духом Анна-Євгенія Музика – Слава Стецько перебувала у вимушеній еміграції в Мюнхені, хоч її серце, справи та мрії були прикуті до України. Та волею долі саме мюнхенське небо бачили востаннє її очі. Багато хто був свідком, як вона відмовлялась їхати з Києва на обстеження до Мюнхену, як високо цінувала українську медицину, як довіряла майстерності українських лікарів, але врешті піддалася нашим вмовлянням перейти ще одне обстеження. Та було вже надто, надто пізно, щоб можна було сподіватися на порятунок життя.

Це була та сама мюнхенська лікарня, в якій в далекому 86-му останні слова вдячності, любові та прощання промовив її рідний чоловік – Ярослав Стецько. Може, пані Слава, відмовляючись від закордонного лікування, передчувала щось?

…В українській церкві на Шонштрасе, 55 в Мюнхені зібралася невелика громада українців, яких вдалося оповістити про сумну подію. Будній день, пообідній час, поминальна відправа, прощальні слова отця, труну винесли на подвір'я і раптом полинула пісня:

Чуєш: "Кру-кру-кру!
В чужині умру.
Заки море перелечу,
Крилонька зітру…"

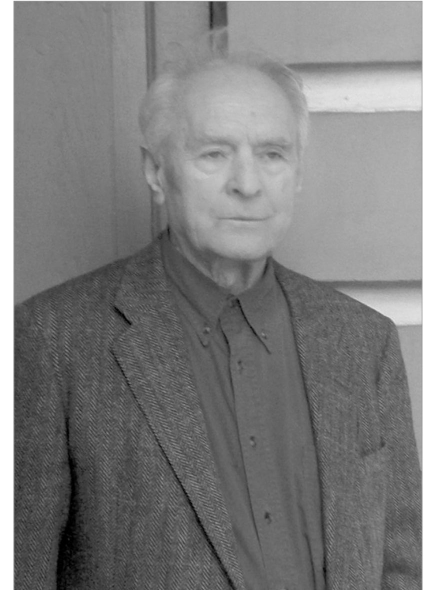
І полетіла пташкою в Україну, на Батьківщину, щоб спочити в рідній землі, яку любила понад усе. Тут на неї чекав останній дім – церква Святого Миколая Чудотворця на Аскольдовій могилі. В цій невеликій церкві на Дніпровських схилах пані Слава протягом дев'яти років після повернення в Україну спільно з іншими молилася щонеділі та в свята, освячувала пасхальні святкові страви на Великдень, а тепер у ній прощалася навіки з Україною, і Україна прощалася зі своєю Славою. Та на згадку про пані Славу ця маленька церковця залишила пам'ятний знак, що увічнив це непересічне життя – білосніжний мармуровий барельєф Слави Стецько на одній із пілястр церкви – ідея настоятеля храму отця Ігора Онишкевича.

Чи був цей задум простий для здійснення? Сміливу та трохи ризиковану ідею: "Як вам, отче Ігоре, прийшла така думка, щоби встановити меморіальну дошку на спомин про пані Славу на церкві?" "Дуже просто прийшла думка, я бачив весь час Славу Стецько в церкві. Вона була в першу чергу жінкою-християнкою. Була політиком, та в церкві ставала як рівна з рівними, і для мене була велика честь, щоб вона продовжувала тут бути. Я думав, якщо вона мала силу в житті так чинити, то і з неба буде продовжувати допомагати Україні. Я розумів, що це не просто здійснити, але ваша підтримка (родини) та людей і діяння Святого Духа довершили справу".

Чудовий задум! Та це правда, що кожна ідея мусить мати виконавців. Реалізувати задумане отцем Ігорем взявся скульптор Борис Довгань. На меморіальній дощці – викарбувані слова: "Тут молилася за Україну і звідси пішла до Господа Слава Стецько". Народний депутат України п'ятого скликання, голова Київської обласної організації Конгресу Українських Націоналістів Андрій Лопушанський узяв на себе всі витрати по виготовленню та встановленню меморіальної дошки. Він виявився одним із тих людей, що не втрачають бажання та відвагу по – справжньому продовжувати шанувати тих, кого вже немає серед живих. На відкритті та освяченні меморіальної дошки А.Лопушанський говорив про величезний внесок Слави Стецько у розбудову Української держави, її заслуги перед Україною та Конгресом Українських Націоналістів. Він, зокрема, зазначив, яке незабутнє враження на нього справила Слава Стецько вже під час їхнього знайомства. "Її доброзичливість, непідкупна увага і повага до співрозмовника, шляхетна поведінка мимоволі спонукали до думки, що саме такою і має бути справжня національна еліта України", – наголосив пан Лопушанський.

Виступає Андрій ЛОПУШАНСЬКИЙ

Борис ДОВГАНЬ

Тепер кожен, хто приходить на молитву до храму на Аскольдовій могилі, може побачити на пілястрі церкви, якщо піти праворуч, світлий мармуровий барельєф Жінки, яка дуже любила Бога, Україну, людей і своїм життям та прикладом заохочувала так жити інших – Слави Стецько.

Вона дивиться на нас своїм добрим розуміючим поглядом Матері, і ми впевнені, що там, на небесах, вона молиться за Україну.

Леся БРАЦЮНЬ

НЕЗАБУТНІ

"НАЙКРАЩИЙ ЦВІТ РОЗП'ЯТОГО НАРОДУ"

До 110-ої річниці від дня народження української героїні Віри Бабенко

Христина ВОЛИЦЬКА-ФЕРЕНЦЕВИЧ

Львівська письменниця Лідія Купчик написала цікаве і переконливе дослідження під назвою "Український жіночий героїзм", простежуючи цю рису нашого національного жіноцтва від самих початків історії рідного народу – від Либеді, сестри засновників Києва, аж до Алли Горської, однієї з останніх жертв антиукраїнського совєтського режиму.

Знаходимо у цій невеличкій, але надзвичайно змістовній праці довгу низку славних імен – княгині Ірини Аскольдової, Роксоляни, козачки Олени Завісної, воячок Українського Січового Стрілецтва Олени Степанівни, Ольги Басараб, Софії Галечко, Гандзі Дмитерко та багатьох їхніх бойових подруг, які своїми полум'яними життями спонукали народних поетів скласти цю, тепер уже призабуту, пісню:

Хто то там іде і перід веде?
Диво – це наші дівчата.
Личко, як мак, кругом козак,
душа стрілецька завзята.
Не цілуйте їх – на війні це гріх,
ви приберіть їх квітками.
Слава тим жінкам,
славним козачкам,
між січовими стрільцями!

Певна річ, дослідниця не проминула яскравих, мов зорі, імен незламних підпільниць Організації Українських Націоналістів – Катрусі Зарицької, Богдани Світлик, Галини Дидик, мужніх дисиденток-політвязнів Ірини Калинець, Стефанії Шабатури, Олени Антонів, Ірини Сеник, Атени Пашко.

Коли ж мова зайшла про "приклади жіночого героїзму на Східній Україні", Л. Купчик окреслила цю тему лише цим коротким узагальненням: "Знаємо багато славних жінок із Східної України, перед якими і ми, і наступні покоління схиляємо голови". І подала пару імен, зокрема Віри Бабенко, не зупиняючись більше на непересічній і справді героїчній біографії цієї вірної українки, активної учасниці українських Визвольних змагань 1917–1921 років, зв'язкової українських збройних загонів і посланця Окружного повстанського штабу Катеринославщини до Українського уряду на еміграції.

Повніші інформації про Віру Бабенко подав Олександер Луговий у своєму цінному дослідженні "Визначне жіноцтво України". Народилася вона наприкінці вересня 1902 року в селі Веселих Тернях Криворізького повіту, в заможній селянській родині. Родичі її, Іван і Марія Бабенки, були національно свідомими людьми; батько увійшов у національно-просвітницький рух ще від 1900-х років. У Першу світову війну перебував на фронтах. Повернувшись додому, одним з перших визнав себе українцем, давав пожертви на утримання української гімназії в селі, був прикладом для селян, як треба підтримувати свою національну владу. Під час нападу більшовицької Москви на Україну Іван Бабенко у великій мірі спричинився до формування сотні добровольців з молоді села, першої залоги панцирного потягу "Україна". Червоні ординці розстріляли його у січні або лютому 1920 року.

У національно свідомих родичів свідомою українкою виросла й їхня донька-одиначка. Дівчина вчилася у гімназії – спочатку у Катеринославі, а як лиш було відкрито у Веселих Тернях українську гімназію, повернулася в рідне село.

По відступі й інтернуванню Армії Української Народної Республіки почалося об'єднання повстанських сил. Почин дав лікар д-р Павло Галіев, зукраїнщений серб. Саме він об'єднав повстанські відділи Катеринославщини. За його прикладом пішли інші українські провінції, врешті утворився Головний повстанський штаб у Києві, з осідком у Школі червоних старшин.

Україна поділилася на 13 повстанських округів. П. Галієв радив почати антимосковське повстання власними силами, однак, Головний штаб не наважувався; шукав зв'язків з урядом на еміграції, тим часом всі посланці в дорозі гинули. Невдовзі Головний повстанчий штаб було викрито й розстріляно. Другий штаб, з рештків першого, вже не міг розвинути такої широкої діяльності, та й існував недовго.

Український уряд на еміграції також готував повстання. У Львові провадив організаційну працю генерал Юрко Тютюнник. Та позаяк вимоги конспірації не додержувалися, червоні від своїх агентів у штабі Ю. Тютюнника та в оточенні Головного отамана Симона Петлюри про всі плани завчасу довідувалися. Ясно, що за таких умов повстання було неможливе. Павло Галієв, порадившись з окремими повстанськими отаманами, хотів зв'язатися з урядом на еміграції, щоб визначити день загального повстання, коли українська армія поведе наступ з-за кордону.

Нав'язати зв'язки з урядом взялася молоденька гімназистка Віра Бабенко. Щасливо пробралася за кордон, через два ще не зліквідовані фронти дісталася до Українського уряду в Тарнові в західній Галичині, бачилася з Головним отаманом С. Петлюрою і генералом Ю. Тютюнником.

Був визначений день повстання – 14 серпня, на свято Маковеїв, але... знайшлися в оточенні Ю. Тютюнника і С. Петлюри зрадники – сотник Григорій Заярний і представник залізничників в уряді Петро Жидківський, якому Петлюра особливо довіряв. Він пішов услід за В.Бабенко – випросився у Головного отамана ніби на повстання, захопив від Віри усі передані через неї документи й просто поїхав у Київ, до так званого "Всеукраїнського ЧеКа". Відтак об'їхав з більшовицькими карателями все Правобережжя. Усіх, хто чим-небудь був причетний до повстання, нещадно вистріляно. За один лише серпень 1921 року загинуло декілька тисяч українських повстанців, зраджених підлим Л. Жидківським.

Під час наради повстанського штабу Катеринославщини червоні захопили й Віру Бабенко, разом з 62-ма провідниками українських збройних загонів. Менш знаних повстанців було розстріляно, а доктора Павла Галієва й Віру Бабенко, поранених, привезли до Катеринослава на допити. Мучили їх жахливим способом. Пізнавати Віру прибув П. Жидківський. Обом, і В.Бабенко і П.Галієву, запропонували за зраду великі гроші і гарантували виїзд за кордон. Коли ж в'язні на ці приманки навіть не хотіли відкрити рота, тексти після диких знущань над Павлом Галієвим і Вірою Бабенко, розстріляли їх обох. Сталося це 7 вересня 1921 року. Де їхня могила, ніхто не знає.

Сучасник Віри Бабенко Іван Горішний, що знав її особисто, згадував: "Довелося мені разом з нею вчитися в тій самій українській Весело-Тернівській гімназії Верхнєдніпровського повіту на Катеринославщині, ба більше – вчитися в тих самих 6-7 клясах від жовтня 1917 до 19 січня 1919 року. Гімназія була мішана, мала понад 20 викладачів і 400 учнів. Уперше я побачив Віру в середині жовтня 1917 року. Була вона уважна і серйозна, як на її роки, слухала лекції з великим зацікавленням, особливо глибоко патріотичні виклади Івана Михайловича Прохоренка. Віра Бабенко сиділа на першій лавці з Надією Киць з П'ятихаток. Завжди чисто одягнена, гарна з лиця, середнього росту, з великими блакитними очима. З натхненням декламувала вона Шевченкові поезії, мала гарний голос, співала в гімназійному хорі. На різдвяні вакації її атестовано: "Поведінка зразкова, успішність дуже добра". В грудні того ж року на залізничній станції Колачевська, біля каси відбувався мітинґ. Там я вперше почув, як сміливо й гідно давала відсіч Віра Бабенко російським і малоросійським пропагандистам, які глузували з української мови. Віра і всі ми, учні гімназії, не тільки оборонялись, а й наступали проти одвертих і прихованих, свідомих і несвідомих ворогів Незалежної Самостійної України. Напровесні 1922 року, повертаючись з Києва на Донбас, я спинився на станції П'ятихатки і розшукав Надію Киць, колишню ученицю Тернівської гімназії. Пізно ввечері я постукав у віконце її дому. Вона була більше налякана, як здивована, побачивши мене, зарослого, обдертого, виснаженого. Вона мені коротко розповіла про героїчні вчинки Віри Бабенко і мученичу смерть її та інших 7 вересня 1921 року. Розповіла і про зрадника – гімназиста Олексу Кравченка, порадивши мені якнайшвидше зникнути в темряві, яка оповила всю Україну".

Ще один спогад – учасника тих революційних подій в Україні д-ра Юрія Голівського:

"На вулицях міста Тернова, де перебував Уряд Української Народної Республіки, котрий відступив перед переважаючими московськими наїзниками, 1921 року появилася дівчина невеликого зросту, в кожушку і темно-зеленій хустці, з кошиком у руці. То й була Віра Бабенко – членкиня повстанської організації, що називалася "Молода Січеславщина". Вона тоді була гімназисткою 7-ої кляси. З розмови з нею виявилося, що коли війська Української Народної Республіки 1918 року залишали Катеринославщину і вже не мали змоги туди повернутися, то там виникла повстанча організація під керівництвом лікаря Павла Галієва. До неї вступила і Віра, взявши на себе обов'язки зв'язкової. Почуваючи обов'язок послужити Рідному Краєві, вона радо взялася за цю небезпечну справу. Дівчина здолала все. Нею керувала велика любов до рідної матері-Вкраїни. Я почав розмовляти з нею. Дивлячись на Вірусю, просто дивувався, скільки в тої дівчини відваги, сміливості, самопожертви. Дівчина йде в незнайому далеку дорогу й несе з собою таємні папери від своєї організації...".

Так, не всі могили героїчних українок відомі, навіть не всі біографії докладно записані, тож посмертною винагородою для них нехай буде наша вічна пам'ять про їхні життя і долю. Таким, як Віра Бабенко й тисячі подібних до неї українок, присвятила Божена Коваленко свій вірш "Жінкам України":

Вони пройшли крізь хуртовину ночі,
Крізь воєн дим і попіл канонад,
Відважні, горді постаті жіночі
В страху не оглядалися назад.

Найкращий цвіт розп'ятого народу –
Жіноцтво української землі –
На страту йшли за правду у негоду,
З погордою на ясному чолі.

Готові до рішучого двобою –
Їх не лякали табори страхіть,
Окрилені ідеєю святою:
Життям за волю краю заплатить.

За публікацією в Альманасі УНС "Відновленій Українській державі – 20 років". Видавництво "Свобода", Нью-Джерзі, 2011

ЛЕГЕНДА

КОЛИ БОГ ТВОРИВ МАТІР

Одного дня добрий Бог вирішив створити… маму. Шість днів та ночей він роздумував і експериментував. Та ось з'явився ангел і каже:

– Ти стільки часу тратиш на неї!

– Так… Але чи ти читав вимоги замовлення? Вона повинна складатися зі 180 рухомих частин, які можна було би за потреби замінити, і її поцілунок має лікувати все – від зламаної ноги до розчарування в коханні. Також вона мусить мати шість пар рук.

Ангел похитав головою і недовірливо перепитав:

– Шість пар?

– Не в руках проблема, – відповів Бог, – а у трьох парах очей, що вона повинна мати.

– Аж стільки! – скрикнув ангел.

Бог кивнув. Потім додав:

– Одну пару, щоб бачити крізь зачинені двері, коли запитує дітей: "Що ви там робите?", навіть якщо вона вже це знає. Другу – на потилиці, щоб бачити те, чого вона не мала би, проте повинна знати. І третю пару, щоб дивитися на дитину, яка вчинила щось неправильно, і безслівно сказати "Розумію і люблю тебе".

– Господи, – сказав ангел, легко торкаючись краю Його рукава, – відпочинь уже.

– Не можу, вже майже закінчую. Вона зуміє вилікуватися, якщо захворіє, нагодує сім'ю з шести осіб півкілом м'яса і змусить умитися дев'ятирічного нечупару.

Ангел поволі оглянув модель і промовив зітхаючи:

– Надто ніжна.

– Але витривала! – захоплено сказав Бог. – Ти навіть не уявляєш, що зможе зробити чи перетерпіти матір!

– Вона уміє думати?

– Не лише думати, а й переконувати інших та йти на поступки, – сказав Творець.

Врешті ангел схилився над Божим творінням і торкнувся пальцем його обличчя.

– Тут якісь краплі! – скрикнув ангел.

– Так, – сказав Господь, – це сльоза.

– А для чого вона? – запитав з подивом.

– Щоб виразити радість, сум, біль і самотність.

– Геніально! – вигукнув захоплено ангел.

Автор невідомий

ВИДАТНІ УКРАЇНЦІ

ЛИЦАР ВІД ПОЛІТИКИ

До 130-річчя від дня народження В'ячеслава ЛИПИНСЬКОГО

На Волині у селі Затурці 130 років тому у шляхецькому родовому маєтку народився видатний український політичний та громадський діяч, історик, засновник державницької школи в українській історіографії, публіцист, мислитель, теоретик українського консерватизму, один із організаторів Української демократично-хліборобської партії, за гетьманату – посол України в Австрії В'ячеслав (Вацлав) Казимирович Липинський (05(18) квітня 1882 – 14 червня 1931). Народившись у польській родині, він став справжнім свідомим українським патріотом задовго до розпаду Російської імперії.

Навчався Липинський спочатку в Житомирській, а потім у Луцькій та Київській гімназіях. Під час навчання у І-й Київській гімназії В'ячеслав потрапив у вкраїнське середовище, з кінця 1890-х років брав участь у різних заходах так званого "гуртка Требінської" у її домі, про який відомий український історик Наталія Полонська-Василенко казала, що "там зустрічалися люди різного віку, різних політичних переконань, різних фахів, але об'єднані одним почуттям – любов'ю до України". Липинський був членом одночасно польського "Кола" та української студентської організації "Громада". 1901 року, під час великодніх канікул у Києві проходив крайовий з'їзд делегатів середньошкільних учнівських корпорацій Правобережжя. Семикласник Липинський був одним із делегатів корпорації від І-ї Київської гімназії. У діловій частині з'їзду він попросив слова, пропонуючи створити одну спільну корпорацію для римо-католиків та православних на основі територіальної належності. Коли ця пропозиція не пройшла, Липинський залишив з'їзд, зрікся членства в корпорації римо-католиків і став членом православної учнівської Громади. Він приєднався також до так званих "хлопоманів".

По закінченні гімназії 1902 року В.Липинський відбував військову службу у Ризькому драгунському полку, що стояв на Волині у Кременці. Пізніше військова комісія визнала його "нездатним до війська через легені та серце" (хворів на сухоти). Після військової служби Липинський навесні 1903 року вступив до Ягеллонського університету в Кракові, де вивчав агрономію, а пізніше слухав лекції з історії, а також відвідував лекції з української літератури Богдана Лепкого. Закінчивши навчання, 1906 року одружився у Кракові з Казимирою Шуміньською та виїхав із нею до Женеви, щоб вивчати там історію та соціологію у Женевському університеті. Проте пробув він там лише рік, бо швейцарський клімат погано впливав на його здоров'я, і лікарі порадили йому виїхати.

Із 1909 року Липинський перебував частково у Кракові, а почасти на хуторі Русалівські Чагари Уманського повіту Київської губернії, який подарував йому його дядько Адам Рокицький. Живучи у своєму маєтку на Уманщині, Липинський вів агітацію за повернення до українства споляченої шляхти. Уже тоді Липинський усвідомлював необхідність повернення українському народові його еліти, який, на його переконання, "живе, хоче жити і буде жити як народ незалежний". Тому ополяченій староруській (українській) і польській шляхті в Україні треба визначитись, чи буде вона з народом або опиратиметься ходові історії. Цю альтернативу Липинський сформулював у своєму першому дослідженні "Szlachta na Ukrainie", яке вийшло брошурою у Кракові 1909 року, а також у тогочасних статтях київського журналу "Przeglad Krajowy", до редакції якого він увіходив. Відтоді він проймається питаннями осмислення ролі шляхетських верств для долі України. Пізніше Липинський працював у Галичині, коли вона була під владою Австро-Угорщини, був членом НТШ у Львові. Напередодні Першої світової війни брав участь в організації українського політичного центру, трансформованого в Союз Визволення України (1914 рік).

Першу світову зустрів на українській території Російської імперії, тому з самого її початку в 1914 році він був мобілізований, як офіцер-кавалерист резерву, до 4-го драгунського Новотроїцько-Катеринославського полку, в лавах якого воював у болотах Східної Прусії до розгрому російської армії під командуванням генерала Самсонова. Через тяжкі воєнні умови, після переохолодження, легенева недуга його сухот загострилась, і Липинський був переведений до тилових резервних частин спочатку в Дубно, потім в Острозі і, нарешті, у жовні 1916 року в Полтаві.

Після Лютневої революції в Росії 1917 року Липинський брав участь в українізації військових частин на Полтавщині й одночасно разом з Сергієм Шеметом, як він сам згадував, "політично організовував хліборобські консервативні елементи". Липинський щиро вітав утворення Центральної Ради, але не поділяв соціалістичних ілюзій її діячів. 1917 року, на початку визвольних змагань, він звинувачував українських соціал-демократів у браку державницької волі. В.Липинський став одним з прибічників державної незалежності, опонентом федералістів (переважно соціалістичної орієнтації), що групувалися навколо партій Українських національних демократів та Української народної партії, очоливши групу "Вільна Україна". У Полтаві він поринає у політичну діяльність, організовує рух заможних землевласників на підтримку національної незалежності, виступає проти соціалістичного й угодовського, по відношенню до більшовицької Росії, курсу Центральної Ради. Як захисник суверенітету України, прихильник збереження приватної власності на землю, він стає одним із організаторів Української Демократично-Хліборобської Партії, що була заснована влітку 1917р. На з'їзді в Лубнах робить спробу сформувати українську кавалерійську частину, але підтримки на це у Генерального Секретаріату Центральної Ради Липинський не дістав.

Після визволення України від більшовиків, навесні 1918-го року, В'ячеслав Липинський зближується з Павлом Скоропадським, майбутнім Гетьманом Української Держави. У той самий час консервативні сили (УДХП, "Українська Народна Громада" П.Скоропадського та "Союз земельних власників") створюють опозиційну до Центральної Ради коаліцію і за офіційного нейтралітету німецьких окупаційних сил розпочинають підготовку до державного перевороту. 29 квітня 1918 року Павла Скоропадського було проголошено Гетьманом України.

Уряд П.Скоропадського (квітень – грудень 1918р.) залучив В.Липинського до державної роботи, призначивши його послом у Відень. На початку червня 1918 року В'ячеслав Липинський виїхав з України до Відня, щоб обійняти там посаду посла Української Держави. На цій роботі проявився його непересічний дипломатичний талант, завдяки якому він здобув великий авторитет серед закордонних політичних діячів.

Послом України Липинський залишався і після повалення Гетьманату. Хоч він і був "переконаним прибічником гетьманської форми правління", все ж вважав, що у складні для української нації часи слід відкинути всі ідеологічні розбіжності задля роботи на благо Батьківщини. Однак подальші події в Україні, той процес "самоспалення, в якому згоряє наша хата", за словами самого В.Липинського, а, зокрема, розстріл полковника Болбочана, стали безпосередньою причиною його відставки з посади посла УНР у Відні. Наприкінці серпня 1919 року Липинський передав справи посольства своєму заступникові.

Його маєток в Україні більшовики спалили. Липинський залишається в Австрії, і, після короткого перебування у санаторії "Гутенбрун" у Бадені, оселяється у Райхенау, гірському містечку у нижній Австрії й, тяжко хворий на сухоти, він присвячує увесь свій час науковій роботі та громадській праці. Там Липинський прожив майже безвиїзно до осені 1926 року, якщо не враховувати коротких поїздок до Відня, недалекого Бадена і десятиденного перебування у Берліні у травні 1921 року. Саме на ці роки припадає його найінтенсивніша наукова і громадська діяльність. У Райхенау була опрацьована історична монографія "Україна на переломі. 1656–59. Замітки до історії українського державного будівництва у XVIIст.", яка була видрукувана 1920 року у Відні. У його дослідженні головним предметом аналізу постають проблеми української державності, роль еліт, громадських та військових інститутів в історичному процесі. Досліджуючи історію Хмельниччини, він вважає Богдана Хмельницького найбільшим генієм української політичної думки, будівничим незалежної української гетьманської держави.

В еміграції В.Липинський із своїми однобічниками 1920 року засновує партію "Український союз хліборобів-державників" (УСХД), видає неперіодичний часопис "Хліборобська Україна" (1920–25 роки), де друкуються його славнозвісні "Листи до братів-хліборобів" (окремо видані 1926 року), з висловленими в них консервативно-монархічними ідеями відтворення гетьманату.

У листопаді 1926 року Липинський переїжджає до Берліна для роботи в новоствореному, за дорученням Гетьмана Павла Скоропадського, Українському науковому інституті. Берлінський клімат та часті політичні розбіжності з близькими до гетьманського центру людьми з часом спонукають його повернутися у Відень, а далі й до розпуску УСХД. У Відні він завершує монографію "Теорія управління", яка сьогодні вважається втраченою. 1928 року Липинський оселяється у гірській місцевості Бадег поблизу Граца. Саме у цей час загострюються суперечності між Павлом Скоропадським та В'ячеславом Липинським, які були пов'язані з їхньою орієнтацією на різні моделі монархізму. Гетьман схилявся до східної, деспотичної моделі (як у Росії), що було не прийнятним для Липинського, який був поборником європейського, конституційного монархізму (як в Англії). В.Липинський фактично розриває свої стосунки зі Скоропадським і, натомість, зближується з Василем Вишиваним (австрійський ерцгерцог Вільгельм фон Габсбург), який був справжнім українським патріотом і докладав значних зусиль до справедливого вирішення українського питання за кордоном. Український союз хліборобів-державників розколюється. Прихильники гетьмана об'єднуються у Союз гетьманців-державників, а прихильники В.Липинського 1930 року створюють нову організацію – "Братство українських класократів-монархістів". Але хронічна легенева недуга Липинського загострюється. Навесні 1931 року хворобою вражене вже і його серце. Після серцевого нападу 26 квітня 1931 року Липинського перевозять до санаторію "Вінервальд" біля Відня, де він помирає 14 червня 1931 року.

Похований В'ячеслав Липинський у с.Затурцях на Волині. За радянської влади усі могили на польському цвинтарі, разом із могилою великого сина України В'ячеслава Липинського, були втрамбовані в землю колгоспною технікою. У перші роки незалежності України місцеві рухівці розчистили кладовище й встановили пам'ятник на символічній могилі В'ячеслава Липинського. Нині, хоч і занадто кволо, ремонтується родинне обійстя Липинських, понівечене перебуванням тут колгоспної худоби. 2011 року, напередодні 20-річчя нашої незалежності, було відреставровано та відкрито меморіальний музей В.Липинського.

Творення національної української державності було змістом життя та найвищою політичною цінністю для В'ячеслава Липинського. Він жив у той час, коли ідея національної державності була на периферії політичних інтересів української інтелігенції. Вихована на марксистській підпільній літературі, сприйнявши народницьку та просвітницьку ідеології, українська інтелігенція бачила в державі насамперед "машину придушення", продажну і всевладну бюрократію, що всіляко пригнічує народні маси. Політичним вектором часу було гасло "Земля та воля". Коли чи не всі були федералістами та соціалістами, Липинський виступає як самостійник та монархіст. Його політичні ідеї та переконання суперечили духові того часу, творили образ романтика-утопіста, захисника монархії серед плебсу. Коли т.зв. "прогресисти" висловлювалися за демократію та республіку, він оживлює такі поняття, як лицарська честь і гідність, коли на слуху в усіх були доцільність і утилітаризм, коли скрізь точилися розмови про свободу і рівність, він обстоював необхідність ієрархічної структури суспільства. Така позиція лицаря від політики призводила до того, що В.Липинський часто опинявся в політичній ізоляції, не знаходячи спільної мови з українськими соціалістами, комуністами та іншими демогогами. Він гостро переживав невідповідність свого світогляду з модними на той час політичними ідеями, ідентифікуючи себе із Дон-Кіхотом у політиці. Тепер дедалі більше українських інтелектуалів визнають правоту багатьох тверджень великого сина України В'ячеслава Липинського.

Станіслав НЕЧАЙ,
Київ

СПАДЩИНА

РАЗОК РІЗНОЛИКИХ ТЕМПЕРАМЕНТІВ-МАТЕРІВ

Тема матері й материнства в українському мистецтві вічна. Серед майстрів цього образу особливе місце займає Григорій Крук – мистець світового рівня, людина прориву з однієї культурної системи (української соціалістичної) в іншу (європейську). Майстер, який балансував на грані неможливого, втілюючи в творах етнічну сутність свого, тоді поневоленого, народу.

Етнічне коріння маловідомого скульптора Григорія Крука бере початок у Галичині, на Івано-Франківщині. Непрості колізії його біографії вартують подиву. Ази майбутньої професії опановував у Львівському коледжі декоративного мистецтва у професорів Нальборчика й Стажинського. Саме тут познайомився і з С. Литвиненком, який з Парижу "привіз" новітні західноєвропейські тенденції, втіливши їх у пам'ятнику Івану Франкові (на Личаківському кладовищі), до роботи над яким долучився і Григорій Крук.

Мама з дитиною

За протекцією вчителя Лукашевича в 1934 р. Крук вступив в Краківську академію мистецтв, де, як і С. Литвиненко, навчався у професора Лящка. Разом з учителем молодий студент різьбив бічний вівтар для української церкви св. Норберта в Кракові (1947). В 1937 році, закінчивши з найвищими відзнаками Краківську академію, з ініціативи письменника Б. Лепкого Крук вступив до Берлінської академії мистецтв – клас професорів Отта Гітцбергера, Альфреда Фока й Августа Кранца.

Професор О. Гітцбергер високо оцінив творчий потенціал українського мистця, побачивши в ньому вміння стилізовано "означувати" ідентичність свого народу. У Берлінській академії мистецтв відбувається одна з найважливіших у житті Григорія Крука зустрічей із професором-скульптором Ф. Ємцем, який довготривалий час мав особливий творчо-емоційний вплив на колегу. Через два роки по закінченню академії Крук вперше показує свої роботи на академічній виставці як єдиний учасник чужоземного походження.

1945 року Крук разом із братом Іваном переїхав до Мюнхена. Його помешкання стало центром спілкування українсько-німецької богеми. По приїзді до Баварії протягом двох років скульптор вів педагогічну діяльність.

З ініціативи французького письменника Жана Кассу, директора музею сучасного мистецтва в Парижі, за підтримки німецького дипломатичного представництва у Франції, яке очолював відомий німецький мистецтвознавець д-р Вільгейм Гавзенштайн, цього ж року було організовано першу персональну виставку скульптури Г. Крука. Західний світ почав активно цікавитися творчістю українського скульптора.

У Німеччині вперше свої твори Крук презентував на масштабній виставці українського образотворчого мистецтва в Мюнхені в 1947 р. Центральною домінантою виставки була композиція "Бандурист". Жан Кассу, оцінюючи його роботи, писав: "Він хотів вирвати з людини неможливе, безконечне, відважившись на безглузду, сповнену протиріч спробу відобразити в творі зв'язок духовного з тілесним, одвічного з тимчасовим". Жан Кассу також підкреслює спорідненість творів Г. Крука із творами його сучасника М. Черешньовського – канадського скульптора українського походження (автора пам'ятника Лесі Українці в Торонто). Цю думку проводить і С. Гординський. За життя Григорія Крука було влаштовано 52 виставки в Мюнхені (1952), Парижі (1945 і 1954), Лондоні, Единбурзі (1954), Бонні (1955), Нью-Йорку, Філадельфії (1961), Відні (1962), Дубровнику (1970) та ін.

Провідною темою у творчості Григорія Крука є образ жінки, жінки-матері. Інспірацію ідеї материнства спричинили жорстокі події у житті скульптора. В силу політичних обставин Григорій Крук змушений був покинути Україну і ніколи не повернутися до рідного дому.

Григорій все своє життя на чужині вів листування із мамою, аж до її смерті. Рідна мати стала уособленням всіх українських матерів, долі української жінки.

Він пригадував на чужині жінок-селянок, яких бачив у церквах, при праці і вихованні, і вони стали головними героїнями його творів – з хустками на голові, схематичним плоско заокругленим обличчям, без індивідуалізації та ідеалізації. Приклад "Прибиральниця – мати", яка дегуманізована тяжкою працею, з обличчям, повним болю. У "Страдженній матері" Крук досягає експресивності твору сугестією похиленої вбік голови та в безнадії опущеними руками, у "Матері, що чекає", автор уникає зайвої деталізації і тільки спертою на зложені руки головою та легким ухилом тіла передає її настрій задуми. Для проекту пам'ятника українській матері (пам'ятник матерям, синів яких більшовики замордували у львівських в'язницях у 1941-му) Крук зробив скульптуру жінки з хрестом у руках у стражданні за дітей.

Материнство

Відомий його монументальний твір "Молода мама". Масивна постать, пропорційна і гармонійна будова тіла виліплена без найменших деталей. З постаті пробивалась доброта, та певна невловима риса вічності, як вічним є материнство. Особливо зворушливим є образ "Мати-втікачка з дитиною", де компактність заокруглених форм тіла матері, зігнутої над знеможеною дитиною, з клунком на плечах, вповні відображає спільність задуму, пластичних засобів і матеріалу. Крук зосереджує весь ритм твору на обличчі скорбної матері та обімлілої дівчинки, створюючи незабутню та універсальну картину долі скитальців. Подібної до його нелегкої долі у розлуці із матір'ю та Батьківщиною.

Крук разом із своєю нацією ділив всі перипетії її гіркої долі, зокрема, зазнавав селянських злиднів своїх незаможних батьків. Звідси у нього розвинене розуміння до праці, пошана до неї і пієтизм до "світу спрацьованих жінок-матерів".

Григорій Крук створив також цілу галерею портретів визначних українських діячів, що увійшли в нашу історію, як знакові постаті доби: Володимир Великий, Княгиня Ольга, Анна Ярославна, Тарас Шевченко, Павло Скоропадський, Симон Петлюра та ін. Мистець також творить образи сучасників. Важливою подією була робота над скульптурами патріарха Греко-Католицької Церкви Йосипа Сліпого та папи Павла VI. Ці роботи отримали першу відзнаку на конкурсі в Римі, й медаль відзнаки від папи Римського.

Крук сформував власний образ людини з чітко вираженою психологічною суттю – індивідуальними прикметами душі. Терпіння, втома, болісна праця – зміст Крукової творчості.

У його скульптурах закладений "суворий кодекс моралі" українського села, зокрема, української жінки-матері, які при важкій щоденній праці верстають свій земний шлях. Він один із перших вніс сільський сюжет (буденну українську дійсність) у світове мистецтво.

Нерідко митцеві закидали, що його персонажі хворіють на духовну клаустрофобію, автор перевантажив творчість "внутрішнім життям героїв"; натомість одноманітними є пози, жести, рухи… Однак зауважують, що скульптор дотримувався своєї лінії, мовляв "неможливою є велич без простоти добра і правди".

Ще в молоді роки, мандруючи по мистецьких "столицях" Європи, Крук вивчав мистецтво провідних шкіл, збагачував творчий досвід найпрогресивнішими віяннями. Він прагнув творчістю утвердити свою національну приналежність, віддзеркаливши колорит і неповторність "слабкої" жіночої статі в образі "сильної" працелюбної українки.

Цивілізаційний смак та естетична зваженість репрезентували українського мистця як європейця. Від європейських шкіл скульптор почерпнув сміливість не цуратися свого, керуватися бажанням і вмінням реалізувати справжню емоцію, яка не тільки відбивалася на обличчі, а затаювалася глибоко в душі образу.

Ще з юних літ Григорій цікавився дерев'яною народною скульптурою, зокрема й силуетами кам'яних стел, його захоплювали "баби-стели" спрощено-узагальнених масивних форм, проте з влучним вираженням внутрішнього світу. Перебуваючи в еміграції, збагачував своє захоплення скульптурою давніх східних та європейських цивілізацій. В Парижі він цікавився імпресіоністичною скульптурою Родена й експресіоністичними балеринами Дега. Можна провести пряму паралель між українцем і французом, показати як Крук "позичав" позу і динаміку з творів Дега, припасовуючи їх до своїх масивних жіночих силуетів.

Подібність до Крукової скульптури бачимо також і в творчості іспанського скульптора Антоніо Кампільйо, які зображають узагальнено і дещо перебільшено "фігури" "своїх" іспанських галічанок й українських галичанок-матерів. Аналогічність прослідковуємо в підході до вибору теми й "технічній" манері виконання. Є ймовірність, що під час перебування в Римі, скульптори могли "перетинатися" у Римській академії мистецтв, отримуючи в один період творчі студії.

Григорій Крук в своїх образах показує сильних і незламних українців. Його герої, подібно до героїв В. Стефаника, також безіменні, але їх горе, їх болі, їх страждання стають не тільки їх долею, а долею людства. Вони важкі в рухах, повільні в мові, навіюють думку щось від трипільської доби, немов поганські ідоли і захисні боги й богині. Весь їх побут – це безнастанний коловорот поколінь навколо власної хати. Земля – їхня мораль, в ній вони черпають віру і міць; земля його породила, а він у неї вріс.

Як Т. Шевченко і В. Стефаник, Григорій Крук глибоко переживає чуже нещастя й кривду і гостро на них реагує. Він створив низку композицій на поезії Шевченка: "На Великдень", "Катерина"; на теми новел Стефаника: "Переселенці", "Втікачі", "Селяни перед паном": "Вбиті по коліна в землю, вони у безтямній многості падали й здіймалися. Чорними долонями стручували піт з чола і великими руками хапалися землі".

Разом з тим образи Г. Крука ніколи не втрачали іронічно-патріотичного настрою, який "розвільнював" побутову суєту. У багатьох творах виражене автором "високе" почуття гумору українського простолюду, який допомагав втримати незламний дух і високу гідність.

Григорій Крук, як корифей скульптури, творячи питомо українські образи, підтримував традицію етнічної зображальності та зробив значний внесок у необхідну і невідкладну працю з популяризації українського мистецтва на світових культурних обширах.

Христина БЕРЕГОВСЬКА,
мистецтвознавець
м. Львів

На світлинах: роботи Григорія Крука.

Видавець Конгрес Українських Націоналістів
Засновник та шеф-редактор Степан Брацюнь
Редакційна колегія Іван Белебеха, Іван Головацький, Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001, вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ; тел./факс (044) 279-78-08 e-mail: nacija@ukr.net
Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 36, м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво: Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: СПД Брацюнь Степан, р/р №26008013932801 у філії "Центральне регіональне управління ВАТ "Банк "Фінанси і кредит", ТОВ м. Київ, МФО 300937, ЄДРПОУ 2305606776

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.
Газету видрукувано у ТОВ "Поліграфічна компанія "Інтерекспресдрук"
Замовлення №
Наклад 14 000 прим.
Ціна договірна

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9